

bi odluku (sententia) imala izreći sama kongregacija. Naprotiv tomu određuje Pravilnik (Cap. XVI, n. 80, § 2.)⁴⁵ da istražitelji biskupske kurije izriče i odluku (sententia). Ova odluka postaje izvršnom tek po potvrdi sa strane kongregacije.

Za praksu.

Prof. A. Živković.

I. O vremenu fiziološke sterilnosti.

Nekada je vrijedila tvrdnja *Capellmanaova*, da je žena sterilna od 15.—25. dana, brojeći od početnog dana posljednje menstruacije. Protivne činjenice su je međutim davno obeskrjepile. *Dr. Siegl* je držao, da se isto može ustvrditi za 1.—4., te 21.—28. dan od početka posljednje menstruacije. *Dr. L. Fraenkel* je naprotiv mišljenja, da uopće nema takovih dana, jer stoji činjenica, da žene u svako doba ostaju trudne, a sperme žive i po više dana u ženinim organima, sposobne za oplodnju.

Zadnjih dviju godina postaviše dva liječnika nove tvrdnje, do kojih dodoše različnim putevima. Rezultati im se gotovo pokrivalju. Prvi je *Dr. Knaus* (Graz, Austrija), a drugi *Dr. Ogino* (Niigata, Japan).

I. Dr. Knaus polazi ovako: Da usmogne uslijediti oplodnja valja da se sperma i jaje nađu u organu ženskom 1. u isto vrijeme, 2. oboje jednako sposobni za oplodnju (aktivna sa strane sperme, pasivna sa strane jajeta). Ne verificiraju li se oba ova uvjeta u isto vrijeme — nema oplodnje. Obratno: dani, u koje padaju zajedno, jedini su dani plodnosti. Treba sada utvrditi, kad je ovulum fecundatum t. j. solutum, eiectum ex folliculo Graaf, jer se može oploditi samo onda, kad je prošlo taj svoj naravni proces. Iz ovoga je jasna razlika inter »ovulationem« i »praegnationem«. Jedno je »fecundatio ovuli«, a drugo je »praegnatio mulieris«. Ova potonja ne može uslijediti bez onoga prvog, dok naprotiv može da bude i vrlo često biva fecundatio ovuli, a da ne uslijedi praegnatio.

gradibus vero appellationis standum praescripto can. 1594—1601. § 3. Si alterum, ipsamet Sacra Congregatio quaestionem dirimit, praevio processu informativo peracto a tribunali Curiae competentis.«

⁴⁵ »Deinde iudex, juxta can. 1993 § 1. ad disciplinae tramitem, proferat sententiam de sacrae ordinationis vel saltem onerum eidem inhaerentium validitate aut nullitate, prae oculis habito in hoc casu canone 214; et quidem, non constituto trium iudicum tribunali collegiali requisito a can. 1576 § 1 n. 1 in processibus judicialibus, ipse, qui processum informativum instruxit, pronunciet de merito petitionis actoris, expositis rationibus tum iuris tum facti.«

Svojim opetovanim pokusima ustanovio je Dr Knaus, da se ovulatio zbiva od 14.—16. dana od početka posljednje menstruacije. To znači, da se ovulum prije 14. dana ne rješava ex folliculo Graaf i da prije toga dana ne može biti sjedinjenja sa spermom. — A kako je sa sposobnošću za oplodnju? Koliko dugo traje sposobnost ovuli? A kako dugo sposobnost sperme? Na osnovu bioloških ispitivanja i fizioloških konstatacija postavlja drugu tvrdnju: Ovulum postaje sterilan nakon 24 sata, a sperma nakon 48 sati. Iz ovih dviju tvrdnja povlači Dr Knaus zaključak:

U pretpostavci, da je vrijeme ženino 28 dana, spolni akt ne može imati učinka oplodnje, ako nije izvršen između 11. i 17. dana, računajući od prvog dana posljednje menstruacije. Dosljedno svaki spolni akt od 1—10 i 18—28 dana ostaje uvijek sterilan.

II. Dr. Ogino ide ovim putem: Kad se zbiva ovulatio? To je najvažnije pitanje. Ali je krivo ako se fecundatio ovuli (ovulatio) želi ustanoviti pozivom na početak posljednje menstruacije. Između ovulacije i posljednje menstruacije nema nikakove unutarnje veze. Naprotiv, veza je između ovulacije i slijedeće menstruacije. Ovulatio je »terminus a quo«, završetak je menstruatio u pretpostavci, da se ovulum nije sjedinio sa spermom, dakle da nije uslijedila praegnatio. U protivnom naime slučaju izostaje menstruacija. Svoja opažanja je Dr. Ogino izvodio na ovariju u 118 slučajeva (prigodom laparotomije) i osim toga u drugih 89 slučajeva. Rezultat: Ovulatio se zbiva unutar 5 dana t. j. između 12.—16. dana, računajući unatrag od početka buduće menstruacije, koja slijedi 13.—17. dana nakon ovulacije.

Glede vremena, koliko dugo ovulum i sperma zadržavaju svoju aktivnu, odnosno pasivnu sposobnost, ne postavlja nikakovog svoga posebnog mišljenja, nego se u tomu priklanja iznesenom mišljenju drugih stručnjaka. Misli ipak, da sperma redovno ne zadržaje svoje sposobnosti dulje od 3 dana, u iznimnim slučajevima možda 4 pa čak i 8 dana. Njegov zaključak glasi:

Spolni akt nije skopčan s oplodnjom, ako nije izvršen između 19. i 12., iznimno između 24. i 12. dana, računajući unatrag od dana buduće menstruacije.

Da ovaj njegov zaključak može imati u konkretnom slučaju kakovu praktičnu aplikaciju, upozoruje Dr Ogino da valja uvijek tačno računati vrijeme od jedne menstruacije do druge i to ne po tjednima, nego po danima, baš poradi toga, što to vrijeme nije uvijek stalno, nego znade da se zbog takvih razloga skрати ili produži.

Ako se isporedi jedan zaključak s drugim vidi se, da se oba skoro poklapaju. Dr. Knaus priznaje Oginov zaključak i u neku ga ruku, što se tiče brojenja i ustanovljenja dana ovulacije, priznaje tačnijim od svoga.

Ob cvoj smo stvari iznijeli najnovije stručno mišljenje zbog praktične upute, koju su dušobrižnici često prinuđeni da daju u ispovijedaonici i protiv svoje volje. Stoji još uvijek posvema na snazi riječ S. Poenitentiarie (od 16. VI. 1880): da se ispovjednici ne trebaju uznemirivati radi prakse, koju provode bračni drugovi, vodeći računa o t. zv. »danima sterilnosti«. Čini se, da je ta riječ našla potvrdu i u enciklici »Casti conubii« od 31. XII. 1930. Valjalo bi sa svih strana promotriti tvrdnje i zaključke obojice stručnjaka, iznijeti razloge, koji govore i za i proti (vidi o tomu referat prof. F. Hurtha, D. I. (Valkenburg u »Nouvelle revue theologique« Nro 8/1931. str. 673. i sl.) da se vidi, kolika je i kakova praktična uporabivost iznesenih tvrdnja. No već s obzirom na to, što Dr. Knaus kao i Dr. Ogino priznaju nepravilnosti u trajanju menstruacije, a život ih potvrđuje, slijedi, da nema apsolutne sigurnosti u određenju dana ovulacije. A ako toga nema, ne može se ni sa sigurnosti utvrditi, koji su dani sterilnosti. Manja ili veća vjerojatnost, istina je, može im se pridati. Prema tome će mudar i trijezan ispovjednik znati, da ne će savjetovati, a pogotovo, da ne će prikazati sigurnima dane ageneze u onom slučaju, gdje se trudnoća s drugog kojeg razloga mora izbjegavati.

Može biti, pa i ima prigovora održavanju dana ageneze; ali sa stanovišta katoličke moralne nauke se ne može tvrditi, da bi ta praksa bila nedozvoljena.

II. Oslobođanje od trudnoće zbog sušice.

Je li stanje trudnoće kod sušičavih žena jedna pojava, koja ugrožava njihovo fizičko zdravlje? Vodi li trudno stanje sušičavu ženu k sigurnoj ili barem k vjerojatno većoj slabosti ili čak fizičkcj propasti? Pretpostavlja se u ovom pitanju nedvoumno ustanovljena, otvorena tuberkuloza. I obratno: Da li će za ženu nastupiti poboljšica, ako se prekine njezino trudno stanje? Postoji li dakle bar na oko opravdan razlog za umjetni pobačaj?

Jedno je pitanje ovdje medicinske, a drugo moralne prirode. Koliko trudno ženino stanje utječe na njezinu bolest, da li uopće utječe, a pogotovo da li negativno: stvar je, koju moderna medicina ne rješava jednodušno. Velik je broj liječnika, koji rješavaju ženu trudnog stanja, tješeći je tim na brže i sigurnije ozdravljenje. No mi znamo, da je među liječnicima čitav niz onih i cnakovih, koje u njihovom radu rukovodi jedno skroz materijalističko naziranje. Takovi se liječnici ne ustručavaju nikakovog zahvata, makar on bio očito u protimbi s propisima i obvezama naravnog ili pozitivnog moralnog zakona. Međutim ne uzimajući obzir na moralnu stranu čina, stoji izvan sumnje, da medicinari stručnjaci velikog ugleda¹ zastu-

¹ Schrag (Stuttgart), Schweitzer (Leipzig), Mayer (Tübingen), Martius (Rostock), Sellheim (Halle), Winter (Königsberg), Menge (Heidelberg).

paju protivno stajalište i dosljedno tvrde: da se ni u jednom takovom slučaju ne smije jedino s toga razloga poduzeti umjetni pobačaj, jer ga sama medicinska znanost ne opravdava. Nije dokazano da žena nakon pobačaja brže i bolje ozdravlja. Baš obratno: od 81 slučaja na ženskoj univerzitet. klinici u Leipzigu: 44 su svršila smrću (samo u prvih 3 mjeseca 26 smrtnih slučajeva). Na temelju toga iskustva dolazi Schweizer do negativnog zaključka. — Navode ostalih stručnjaka za isto negativno mišljenje iznosi Dr. med. Quante (Dortmund) u »Theologie u. Glaube« br. 2/1931. str. 204 i sl.

O moralnoj strani pitanja je ovdje jasna riječ katoličke moralke. Direktni pobačaj, pa ni u cilju spašavanja zdravlja materinog nije dozvoljen. A cvdje je u pitanju baš takav direktni zahvat. Gdje bi pak pobačaj uslijedio kao posljedica takovog operacionog ili inače medicinskog zahvata, kojemu je prva i direktna svrha materino zdravlje, a sam pobačaj sporedni i drugotni učinak stručnog medicinskog čina, ne bi bila opterećena savjest ni materina, ni liječnikova. To je u slučaju kod sušičavih žena doduše također moguće, no redovno tek kao posljedica lijeka ili injekcija, a ne izravne operacije.

Na još jednu stvar treba upozoriti. Navodno sušičavo stanje ženino jest povod, da sluša savjete o pobačaju. Koliko se puta pak dogodi, da se radi u krivoj pretpostavci. Misli se, da je žena sušičava, a doista nije. Zato valja da praktični dušobrižnik upozori majke kako se imaju ponijeti, kad im tobože s medicinskog gledišta liječnik hoće olakšati stanje na taj način, da ih direktno liši ploda u blagoslovljenoj utrobi. Takovu ponudu valja uvijek otkloniti.

Bedeković i Ratkaj, biskupi u Senju.

Dr Josip Francišković.

Teško i žalosno je bilo stanje biskupija Senjske i Modruške početkom 18. stoljeća. Lika, najveći dio biskupije, oslobodila se doduše nakon 200 godišnjeg turskog jarma, ali je trebalo, da se ne samo ekonomski podigne, nego još više, da se u vjerskom i crkvenom pogledu uredi. Providnost je božja poslala muževe, koji su toj teškoj zadaći bili dorasli.

Iza kratkog vladanja Senjanina Martina Brajkovića (1699. do 1704.), koji je radi svojih izvanrednih sposobnosti, pobožnosti, učnosti i rodoljublja promaknut bio na odgovorniju stolicu Zagrebačku, imenovan bude na starodrevnoj biskupskoj stolici Senjskoj Benedikto Bedeković Komorski 10. ožujka 1704. Onom u vojnama i ratovima podivljalom narodu imponirao je svojim krupnim tijelom, bio je pravi gorostas, ali još više je imponirao i djelovao svojom pobožnošću, revnošću za slavu božju, učenošću i plemen-